Herhangi bir sınıra bağlı kalmaksızın tarihimize mekân teşkil eden ve kültürümüzle etkileşim içindeki her yeri kültür değerlerimizin coğrafyası kabul ederek; kültürümüzü oluşturan bütün unsurların, dünya üzerine yayılan kültür coğrafyamız sathında tespit edilmesi, korunması, tanıtımı yapılması ve günümüz değerleriyle ifade edilerek gelecek nesillere aktarılması sağlanmalıdır.

Barbaros Bulvarı, Günaydın 2 Apt. No:159
Kat:2 D:3 Balmumcu - Beşiktaş / İSTANBUL
Telefon: +90 (212) 516 19 21
Email: bilgi@kulturkonseyi.org
Web: www.kulturkonseyi.org

BOĞAZİÇİ SOHBETLERİ

21. Yüzyılda Yükseköğretim ve Beklentiler

Prof. Dr. Süleyman Doğan

11 Ekim 2022

BOĞAZİÇİ SOHBETLERİ

21. Yüzyılda Yükseköğretim ve Beklentiler

Prof. Dr. Süleyman Doğan

11 Ekim 2022

KÜLTÜR KONSEYİ DERNEĞİ
kültür konseyi
2010 YILINDAN BUGÜNE

Bu sohbet, pandemi şartları sebebiyle
internet ortamında Zoom üzerinden de
değerli katılımcılara ulaştırılmıştır.

Boğaziçi Sohbetleri

Boğaziçi sohbetlerinin varlığı 1970'li yıllara kadar uzanır. Türkiye'miz açısından o yılları hatırlayanlar bileceklerdir, o zaman dilimi bu günlerin sıkıntılı ortamından daha iyi değil, hatta daha kötü sosyo - kültürel şartlar içindeydi. Zira sadece sosyal yapının temel unsuru olan kültürel değerler değil, ona alt yapı oluşturan ülkenin iktisadî yapısı da çatırdıyordu. İşte öylesi bir zeminde önderliğini Boğaziçi Yayınevinin kurucuları ve özellikle de rahmetli hocamız Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu'nun yaptığı, önce 5 - 10 kişilik küçük sohbet meclisleri olarak başlayan ama kısa sürede katılımların sayısının artmasıyla dar mekânlara sığmayan toplantıları daha geniş salonlara almak mecburiyeti ile karşılaştığımız günleri unutmak mümkün değildir. Bu sohbetlerde Türkiye'mizin meseleleri, o günlerde pek ismi konmamış olsa da, beyin fırtınası tarzında konuşulur, bilâhare konuşmalar özetler hâlinde Boğaziçi Dergisinde yayınlanırdı. Bir adım sonrasında, rahmetli Aydın Bolak beyin simitli sohbetlerinde şekillenmiş olmasını hatırlamamak ise vefasızlık olur... Nihayet aile fertlerinin de katılımının sağlandığı akşam yemeği sonrası sohbetler gündeme gelecekti... Bu sohbetlerde hem kültürel değerlerimizden kopuk kimliklerin içinde bulunulan ortama döktükleri ateş değerlendirilir, hem de ülkemizin geleceği ile ilgili yapılması gerekecek adımların atılması için fikir teatisinde bulunulurdu. Temeldeki gerçek bu münevverler topluluğunun üzerlerine düşen görevi gelecek nesillere aktarmak üzere neler yapılabileceğinin belirlenmesi idi. Bu düşüncenin varlığı, gerektiğinde daha geniş çaplı toplantılara da öncülük yapacaktır. Ki bunlardan biri, günümüzde yine gündeme taşınmış olan "Başkanlık Sistemi" ile ilgili olan Ankara toplantısıdır. Zamanın akışı Boğaziçi Sohbetlerinin duraksamasına sebep olacaktı. Vaktaki 2014 yılında Kültür Konseyi, belli sayıda dinleyiciyi bir araya getirerek bir toplantı mekânına sahip olsun. Böylece Kültür Konseyimiz, Ocak 2015 den itibaren sohbetlerin, 15 günde bir, yeniden başlamasına karar verecekti.. Hem de bir geleneğe, İstanbul'un bozalı kış gecelerine atıfta bulunacak olan Boza ikramıyla...

Fakat bir nokta sanki eksik kalıyordu. Evet dinleyicilerimiz, değerli konuşmacılarla fikir teatisinde bulunuyorlar ve bunu kısa başlıklar hâlinde web sitemizde kamuoyu ile paylaşıyorduk. Ama yine de dinleyenler dışındaki kalıcılığı tartışmaya açıktı. Bu nokta, üyelerimizden Prof. Dr. Taner Karahasanoğlu'nun haklı ikazını gerektirdi. Toplantı metinlerini, yazılı hâle getirerek kalıcı olmasını düşünmez miydik?.. Bu hatırlatmanın üzerine, zaten kayıta alınan sohbetleri çözdürerek broşürler hâlinde yayınlamaya karar verdik ve bir adım daha atarak belli sayıyı bulduklarında kitaplaştırma düşüncesini gündemimize aldı, ki 2018 yılında 2 cilt hâlinde ***Dünden Geleceğe Münevverler Gözüyle Meselelerimiz*** *başlığı altında o güne kadar yapılan sohbet toplantıların tamamı kitaplaştırdık. Bilâhare Kültür konusunu, alt başlıklarıyla sohbetlerin ana konusu hâline getirecek ve Kültür başlığının ele alındığı 32 konuşmayı, 2021 yılında 2 cilt hâlinde* ***"Dünden Geleceğe Münevverlerin Gözüyle Kültür Meselelerimiz"*** *başlığı ile kitaplaştıracaktık. Yeni dönemde ise bu defa "21nci yüzyılda Değişim" başlığı ile çeşitli konuların ele alınmasına karar verilecekti ki, salgın sonrası atılan sohbet adımlarının ilki 2021 yılının Eylül ayında gerçekleştirilecekti. Ümit edilense Boğaziçi Sohbetlerinin dünden geleceğe ışık tutmasıdır...*

Kültür Konseyi

Prof. Dr. Süleyman Doğan

29 Kasım 1965 yılında Aksaray'ın Ortaköy ilçesi doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketinde tamamladı. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinden mezun oldu (1988). 1995 yılında İngiliz Kültür'ün bursunu kazanarak İngiltere'de, Birmingham Üniversitesinde Politika ve Uluslararası İlişkiler alanında Master Programını tamamladı. Pedagoji alında yaptığı çalışmalarla Pedagoji (Eğitim bilimleri) Doktoru unvanını aldı (1999). Yine çocuk ve aile eğitimi ve aile sosyolojisi üzerine yaptığı çalışmalarla Eğitim Sosyolojisi alanında Doçent (2012) ve aynı alanda Profesör oldu (2022). 2009'dan beri Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İnsan ve Toplum Bilimleri (Sosyoloji) Bölümünde Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Uzun yıllar çeşitli günlük gazete ve dergilerde muhabir, editör ve köşe yazarı olarak çalışmıştır. Moldova, Gagavuz Özerk Cumhuriyeti Meclisi tarafından verilen devlet nişanı sahibidir (2001). "Türkiye Yazarlar Birliği" (1994-), "Türk Felsefe Derneği" (2008-), "Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği" (İLESAM, 2010-) ve Telif Hakları Derneği (2016-) üyesidir. 25'i uluslararası olmak üzere 100 civarında bilimsel yayını vardır.

21. Yüzyılda Yükseköğretim ve Beklentiler

Dr. Metin Eriş: Aziz dostlar; Boğaziçi Sohbetlerimizin salı toplantılarından birine teşrif ettiniz. Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Bugünkü konuşmamız, her ülkenin temel mesellerinden olan eğitimin gelişme seyri içerisinde Prof. Dr. Süleyman Doğan hocamızın takdim edecekleri, 21. yüzyılda Yükseköğretimin neleri tensip edeceği, neleri uygulayacağı yönündeki çalışmalarıyla ortaya konulacaktır. Pedagojik ve sosyolojik açıdan ele alarak hem de eğitimin geleceğiyle ilgili hususları arz edeceklerdir. Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz. Sizi dinlerken herhâlde Türkiye'mizin geleceğine ilişkin ipuçlarını da alacağız sevgili hocam. Buyurun, söz sizin.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Efendim, bana bu fırsatı verdikleri için, öncelikle Kültür Konseyi Derneği Başkanımız Sayın Metin Eriş Bey'e ve yönetimine çok teşekkür ediyorum. Hem buradakilere, hem de bizi Zoom'dan izleyenlere hayırlı akşamlar diliyorum.

Huzurlarınızda 21. yüzyıl Yükseköğretimi konuşacağız, yani üniversitelerimizi. Öncelikle üniversite kavramı nereden geliyor, nasıl bir yapı diye başlayalım… Fakat bunu söylerken de bu alanda Türkiye'de yapılmış ciddi çalışmaların olduğunu belirtmemiz lazım. Benim tespit ettiğim kadarıyla Yükseköğretim konusunda en iyi çalışmayı Yükseköğretim Kurulunun ilk Başkanı merhum Prof. Dr. İhsan Doğramacı yapmış. Doğramacı, çok detaylı çalışmış ve Yükseköğretimle ilgili çalıştaylar yapmış. Yükseköğretim üzerine yazılmış birkaç makalesinde okudum. Doğramacı, Tıpçı olmasına rağmen referans kaynağı olacak bir çalışma ortaya koymuş. Merhum o dönemde üniversitelerdeki müfredatlara ve programlarına da hâkim. "İTÜ'de şu dersler var, Yıldız'da bu dersler var, Hacettepe'de bu var" diyor. Boşuna bir çalışma yapmamış. Bu mânadaki çalışmasından dolayı merhuma bir minnet borcuyla konuma başlamak istiyorum. Hatta istifa ederken, Merhum Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Profesör Doğramacı'nın istifasını ve teşekkür yazısında, "İstemeyerek imzalıyorum" diyor resmî yazıda. Hiçbir resmî yazıda böyle bir şey görmedim. "Sayın Doğramacı, bu kadar hizmetiniz var. Çok ısrar ettiğiniz için, istemeyerek imza atıyorum. Tarih sizi hep anacak" diyor.

Üniversite dediğimiz yapı, bizdeki karşılığı medrese olan, Batı'daki de Latinceden university diye anılan bir kurumdan söz ediyoruz. Bir lokal, loca, birlik beraberlik şeklinde tanımlanmış üniversite yapısı. University diye sonradan İngilizceye geçen, üniversal evren, city de şehir, evreni temsil eden bir şehir mânasında da ifade ediliyor. Bizdeki medrese de, o kavramda hem yazmak, hem okumak, hem öğrenmek var; bu da çok şümullü bir kavram.

Çağdaş Üniversitelerin Doğuşu

Yükseköğretimin tarihine şöyle bir göz atacak olursak, literatürde, Çin Han Hanedanlığının kurduğu ilk üniversiteler, İskenderiye'deki müze ve kütüphâne, 11. yüzyılda Bağdat'taki Büyük Selçuklu Veziri Nizamülmülk'ün kurduğu Nizâmiye medreseleri, Kayseri'deki Çifte

Minare, Konya'da Karatay Medresesi, Erzurum'da yine Çifte Minare, Sivas'ta Buruciye Medresesi şeklinde görüyoruz. Çağdaş üniversitenin temelleri ise 11., 12. yüzyılda atılmış. Avrupa'da kurulan Bologna, daha sonra Oxford, Paris, Cambridge üniversiteleri gibi… Bunlar da çağdaş üniversiteler olarak tarihe geçiyor. Bu üniversiteler içerisinde 1088 yılında eğitime başlayan Bologna tarihe modern anlamda ilk üniversite olarak geçiyor ki, bu üniversiteyi öğrenciler kurmuşlar. Rektörü falan öğrenciler seçiyorlar, atıyorlar, parayı da onlar veriyorlar. Çok enteresan bir yapılanma. Fakat daha sonra bu masrafı kaldıramadıkları için bunun yapısı değişmiş. Bir başka üniversite yapısı İskoçya'da. Bunu da yine o dönemde öğrenciler kurmuşlar, ama bunun yapısı da değişmiş. Anglo-sakson dediğimiz, krala bağlı bir yapı. Onun yardımcısı, başkan şeklinde bir yapıyla Anglo-sakson üniversiteleri bu şekilde yapılanmış ve hâlâ bunlar bu şekilde devam ediyorlar. Hatta bir örnek vermek gerekirse; Gerek Orta Doğu Teknik Üniversitesinin kuruluşunda, gerek Hacettepe Üniversitesinin kuruluşunda -bunlar kanunla açılan üniversiteler- burada bir mütevelli heyet -ODTÜ'de öyle seçilmiş meselâ- ve bu mütevelli heyetle herhangi bir akademik unvanı olmayan biri, vali veya bir bürokrat atama biliyor. ODTÜ'nün en ileri gittikleri yıllar bu yıllar. Çok enteresandır. Yani bir rektörün, profesörün idare etmediği bir yapı bu. Hatta bu yapıyı kısmen Doğramacı da öneriyor, ama Doğramacı'nın 1981'de başlayıp 1992 yılına kadar, en fazla 11 yıllık dönemde rektörlerin seçimle gelme durumu ortaya çıktığı için bunu kabul etmiyor ve siyasi iktidar bunu yürürlüğe koyunca da istifa da ediyor. Ama hocamın dediği şey, 20-30 yıl sonra ortaya çıktı, tekrar eski düzene dönüldü. Onun çok acı tecrübeleri oldu. Diyelim muhtar seçiliyor, seçime saygı gösteriyorsunuz; üniversite rektörü seçiliyor, birincisi 500 oy alıyor, ikincisi 200 oy alıyor, üçüncüsü 100 oy alıyor, Cumhurbaşkanı 100 oy alanı atıyor. Bu olaylar o kadar çok oldu ki, Ahmet Necdet Sezer, bir oy nokta; fakat en çok oy alan insana saygı gösterilmiyor. Cumhurbaşkanı istediğini atıyordu. Böylece de husumet meydana geliyor hocalar arasında. Neyse, yakın zamanda o kalktı, şimdi de tamamen Cumhurbaşkanının uhdesine verildi. Cumhurbaşkanı, yasa gereği, her ne kadar rektör için askıya çıksa da -rektör adayları için müracaat safhası var- Cumhurbaşkanı hiç müracaat etmeyen birini de arayıp "Seni atadım" diyebiliyor. 2547 sayılı yasa Cumhurbaşkanına o yetkiyi veriyor.

Tabii, Yükseköğretim de, eğitim de insan için. İnsanoğlu bu dünyaya kovulmuş bir varlık. Dolayısıyla daha iyi bir dünya arayışı var. Buraya geldik, ama her mânada iyilik arayışı var. Mâlum, insan biyolojik bir ve ruh varlık. Psikolojik bir varlık, kültürel bir varlık, toplumsal bir varlık ve bu varlık arayışı içerisinde bir anlam arayışı da var. Varlığı anlama dediğimiz, eğitimin ve üniversitelerin de asıl gayesi olan bilim; yani bilimi yaymak, bilimi aşılamak, araştırma yaptırmak, halkı aydınlatmak, bilgiyi üreterek bilim hâline getirmek ve de üretilen bilimi teknolojiye dönüştürmek. Dünyaya baktığımız zaman, Gelişmiş Ülkelerin hepsinde üniversitelerin geliştiklerini görüyoruz. Meselâ Amerika Birleşik Devletleri'nde 3 binden fazla üniversite var deniyor, sayısını bile kimse bilmiyor. Japonya'da yine buna yakın, Almanya'da 400'den fazla üniversite var. Bugün dünyada ilk 100'e giren üniversitelerin ilk 50'si Amerika'da, 8-10 adedi İngiltere'de, 5-6 adedi Almanya'da, Japonya'da, Fransa'da, yani Avrupa devletlerinde. Bizim hâlâ 100 üniversite içinde varlığımız yok. "Kriterleri nedir?" diye sorabilirsiniz.

Mehmet Şadi Polat: Sayısıyla alâkalı mı bu, şimdiki başarı mı?

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Science Citation Index dediğimiz uluslararası bir yayın kuruluşu var; o yayın kuruluşunun akredite ettiği yayınlar birinci etapta kriterdir. Projeler, patentler, üniversitenin ürettiği teknolojiler, atıflar, bunların hepsi birlikte ele alınır. Uluslararası kurum bunu denetliyor. Dolayısıyla o denetim içerisindedir.

Ben Amerika'ya birkaç defa gittim. Çok fazla kalmadım, en fazla bir ay kaldım. Meselâ Harvard'da bir sunum yapmıştık bir öğrencimle. Üniversitelerin işleyişlerinin nasıl olduğuna baktım. Ben İngiltere'ye de yüksek lisansa gitmiştim. Oranın işleyişinden kısaca bahsedeyim. İngiliz yapısında, eğitiminde asıl olan liselerdir; yani dönüşüm ve değişim liselerde gerçekleşir, çocuklara asıl aşıladıkları yer liselerdir. Onun için, Fransa'yla İngiltere karşılaştırıldığında, Fransızlar biraz daha bize benzerler üniversite yapılanmasında. İngilizlerdeki üniversite mezunları Fransızlardan azdır, fakat İngilizlerdeki müteşebbis ruh ve özgüven Fransızları kat kat geçer. İngiliz Üniversitelerinde daha esnek bir yapı vardır. Ülkelerin kalkınmışlığına bakınca, üniversitelerine bakmak gerekiyor. Üniversiteleri ne kadar kalkınmış ne kadar Ar-Ge yapabiliyorlar, bilgiyi teknolojiye ne kadar dönüştürebiliyorlar, öğrencilerine bilgi vererek ne gibi iş bulma sahaları üretiyorlar, bunlara bakmak gerekiyor. Meselâ Amerika'da Türkiye denildiğinde birkaç üniversiteyi soruyorlar; bunlardan biri Bilkent. Çok enteresandır. Niye Bilkent soruluyor? Çünkü rahmetli Prof. Dr. İhsan Doğramacı orayı kurarken çok köklü bir altyapı oluşturmuş gerçekten, Harvard Üniversitesini örnek alınmış. Mesela Türkiye'deki hiçbir üniversite bir öğretim üyesi alırken ülke dışından herhangi bir jüri istemiyor. Diyelim bir Doçent alacak, ilana çıktı, o Doçenti almak için onun dosyasını yurtdışındakilere gönderiyor. Diyelim ki sosyoloji alanında beni alacak hoca olarak, benim bütün dosyamı yurtdışına, hakemlere gönderiyor, "Bu kişi bu konuda dünya çapında ehliyetli mi?" diyor. O şekilde alıyor. Bilkent'in öteden beri uygulaması var. Hatta Doğramacı'nın damadı Abdullah Atalar'la -şu anda rektör- "Rektörler Konuşuyor" kitabımda söyleşiye yer vermiştim. Bu söyleşilerde eski Yalova Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Niyazi Eruslu'da vardır. Bilkent Rektörü Prof. Dr. Abdullah Ataar, Doğramacı için, "Peder bey beni 3 dilden imtihan etti, '3 dili geçersen kızımı veririm' dedi" dedi. Şaka değil. Abdullah Atalar Antepli, babası mühendis, annesi öğretmen. Fen lisesini birincilikle kazanmış, anne-baba Ankara'ya taşınmışlar. "Başarımın hepsi annemin dediklerine bağlı. Annem yat der, yatarım; kalk der, kalkarım" diyor. "Herhâlde şimdi de eşiniz öyle" dedim, "Yok, o kadar da değil" dedi. Doğramacı da böyle bir adam, "3 dil bilirsen kızımı veririm" demiş ve üç dilden imtihanı geçtikten sonra merhum Doğramacı, Abdullah Bey'e kızını vermiş.

Yapmak ve Bilmek

Konumuza dönersek, insanın yaradılışında adeta programlanmış çok güzel özellikleri var. Bu yapıyı şöyle özetlemek mümkün: İnsanın temelde iki özelliği var aslında; birincisi -to know- dediğimiz bilmek, ikincisi de -to do- dediğimiz yapmak, bilmek ve yapmak. Bu iki yapı içerisinde hem yapmak ve imâl etmek var, bir de eylem var. Ne demek istiyorum; önce bilmesi, daha sonra bu bilgiyi dönüştürmesi lazım insanın. Bilmeden bir şey yapmak

zordur. O hâlde bilim için önce bilmek ve öğrenmek gerekir. Türkçemizde bunu yapabilmek, davranabilmek, görebilmek, anlayabilmek şeklinde söyleyebiliriz. Bilim iki hedefe hizmet eder; bir anlamak, bir yapmak. Bilmekten bilim doğar, yapmaktan teknoloji doğar; davranmaktan ahlâk felsefesi, etik doğar. Tabii, bilmek salt kuru malûmat değil, ilmî bilgi dediğimiz doğrulanmış bilgilerdir. Türkiye'nin üniversite yapısındaki yapısal yanlışlar var ki, mesela sosyal bilimleri fen-edebiyat şeyinde birleştirmiş eski yapı, iktisadî idarî bilimlere de uluslararası ilişkiler konulmuş, iktisat konulmuş, işletme konulmuş, kamu yönetimi konulmuş. Batı'yla karşılaştırdığımızda, bizde, fen-edebiyat içerisinde hem fen konulmuş hem de edebiyat. Zaten Avrupa'da 19. yüzyıla gelinceye kadar sosyal bilimler ilmî bilgi olarak kabul edilmiyor, sanat alanında zikrediliyor. Science dediğimiz fen bilimleri, yani deney ve gözlemle ispatlanan; diğerleri, sosyoloji, psikoloji, sanat, art dediğimiz dallar. Daha sonra 19. yüzyılda bunlar da artık sayısal verileri kullanınca bilim hâline geldi. Emile Durkheim, sosyolojinin "toplumun bilimsel olarak çalışılması" anlamına gelmesi için uğraş vermiştir. İntihar'ı yazmasının sebebi, bu kadar kişisel ve ahlâkî bir olgunun bile (materyal olmayan sosyal olguların) bilimsel bir metodoloji ile işlenebileceğini göstermektir. Durkheim'e göre toplumsal olgular sui generis'tir yani insanın üzerindedir. insanların bir araya gelmesiyle oluşmamıştır. Aksine bireyler üzerine zorlayıcı etkisi vardır.

İlk intihar hakkında verilere dayalı bir araştırma yapan Emil Durkheim'dır. Onun yaptığı araştırmalarda, Katoliklerdeki intihar oranının Protestanlara göre daha az olduğu tespit edildi. Demek ki, dindarlıkla intihar arasında doğrudan bir orantı olduğunu, dindar olanlarda intiharın daha düşük olduğunu tespit etti sayısal verilerle. Bunu yaptığı yerler de o gün için işçi lojmanlarıydı. İntihar konusunda yapılan ilk araştırmalar özellikle işçiler arasındadır.

Gelişmişlikle üniversiteler arasında ilgi var dedi, hatta eski Çekoslovakya'nın Cumhurbaşkanı Havel'in bir sözü var; "Gelişmişlik sadece millî gelirin rakamla oluşması değil, bilgili insanların oluşmasıyla olan bir şeydir" diyor. Yani bilginin daha sonra üretime dönüşmesi, bilginin yararlı bir hâle gelmesi. Bilgi nasıl üretime dönüşecek? Meselâ Fransız İhtilâline baktığımızda, daha önce Aydınlanma Dönemi var, Fransız İhtilâli var; ama İngilizler ihtilâl yapmadan bilgiyi dönüştürerek o "Bilgi bir güçtür" dedikleri şeydir. Yani bilgiyi teknolojiye dönüştürmüşlerdir. Söz konusu ahlâki düşünce, modern dönemin başlangıcına damgasını vuran, "Bilgi güçtür" sloganını açık bir biçimde dile getiren ve bu sebeple modern bilimin babası olarak kabul edilen İngiliz filozofu Francis Bacon'dan (öl. 1626) hareketle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Fransızlar ihtilâl yaptılar, ancak semeresini İngilizler topladı. İngilizlerin eğitim sistemi esnek ama daha etkili. Meselâ 18. yüzyılda, 19. yüzyılda felsefede olsun, sosyolojide olsun, Alman ve Fransız bilim adamları hâkimdir; ama işi yapan, onlardan alıp da ürüne dönüştüren İngilizlerdir. İngilizlerin böyle bir yapısı var. İngiliz sisteminde lise öğrencilere tam bir aşılama yapılan yerlerdir adeta. Bizdeki liseler maalesef bir atlama tahtası, istasyon gibi görülüyor, liseler tamamen boşaltılmış, tamamen üniversiteye endeksli ve âdeta tost yiyen, test çözen bir nesil şeklinde, iki T nesli diyebileceğimiz bir nesil var şu anda bizim eğitim ve öğretim sistemi içinde. Böylesini zayıflatılmış ve alt yapısı boş olan bir nesil nasıl olacak

yeni bir teknoloji ortaya koyacak? Bundan dolayı burada herhangi bir gelişme olmuyor, çocukların sadece sınavlarla ve ezberlerle kafaları şişiriliyor. Bir zamanlar Çinlileri alfabelerle oyalamışlar. Japonlar da 3 alfabe kullanıyor; bir Çin alfabesi, bir çağdaş Japon alfabesi, bir eski Japon alfabesini kullanıyorlar. Buna rağmen onların başarısındaki en büyük şey sistemli, düzenli ve çok çalışmaları sayesinde gerçekleşiyor. Yani Japon eğitiminin en büyük başarısı disiplinli ve çok çalışmak. Oysa, bizdeki istatistiklerde, Türkiye'de zekâ oranı yüzde 2,5 gösteriliyor, Japonya'da yüzde 1,5 olarak gösteriliyor. İstatistikler bunu göstermesine rağmen Japonlar şu anda dünyada büyük bir güç.

Alman Çalışma Disiplini

Türkiye'nin yüzölçümü Almanya'dan daha fazla, insan sayımız aşağı yukarı aynı; ama Almanya'nın ihracatı 1.2 trilyon Dolar, bizimki 250 milyar Dolar. Bu nasıl izah edilir? Bu eğitimle ilgili. Bir Alman filozof diyor ki, "Almanların muvaffak olmasında 3 unsur vardır; birincisi Alman çalışma disiplini." Benim babam Almancı olduğu için Alman çalışma sistemini iyi bilirim. Eskiler anlatırlar, Goethe, kaldığı kasabasında 08.00'de ofisine geçiyormuş. "Goethe geçiyor. Saat 08.00" diyormuş herkes. 08.00'i bir dakika geçmiyor. Böyle bir çalışma disiplini var. Benim rahmetli babam 5 dakika geç kalmış, hemen çağırmış şef, "Doğan, burada 1000 kişi çalışıyor" demiş. 5 dakikayı çarpıyor, bölüyor, "Bu kadar yapar. İkinci defa işe geç kaldığınızda işten atarız" tehdidinde bulunuyor. Bu olaydan sonra babam bir daha işine beş dakika da olsa geç kalmadı. Böylesine bir çalışma disiplini var Almanlarda. Ama saati geldiğinde bırakırlar, "Şu bitsin, bu bitsin" demezler. Böyle bir yapı, yani çalışma disiplini vardır.

İkincisi Prusya eğitim sistemi. Muazzam bir eğitim disiplini var. Bizim Jennifer diye bir gelinimiz var. Saat akşam 09.00 olduğunu çocuklarını yatırırlar. Bizimkiler ise saat gece 12'yi geçiyor, hâlâ ayaktalar! Çocukla uyukusunu alamadığı için sabah sersem sersem okula gidiyorlar. Üçüncüsü de Protestan ahlâkı. En önemli şeylerden biri bu ahlâk anlayışı. Merhum Mehmet Akif eğitimi zikrederken iki kavramı çok öne çıkarır, marifet ve fazilet der. Marifet, malûm, bir insanın bilgisi, tekniği, görgüsü, o işi bilmesi, liyakati, hepsini içine alır. Fazilet de yüksek ahlâktır. İkisi birleşirse mükemmel bir şey ortaya çıkar. Hatta Âsım'da, diyalog şeklinde teolojik bir çağrı yaparken, ilk girişinde, "Öğretmenin vurduğu yerden gül biter" der, "Değil gül, kıl bile bitmez" der. Müthiş bir şey! 100 yıl önce bu tartışılır, dayak meselesi tartışılır eğitimde.

Benim kanaatimce, Türkiye'nin ekonomisi, işsizliği, PKK sorunundan daha önemli olan üniversite meselesidir. Türkiye'nin meselesi üniversite meselesidir ve hâlâ da bu mesele çözülmemiştir. Üniversite meselesini çözememiş bir ülkenin ilerlemesi zordur.

Darülfünun

Osmanlı döneminde Darülfünun emini vardı. Emini sıfatı bugün üniversitenin rektörü mânâsına geliyor. Tabii, onlar lağvederken şu gerekçeyi öne sürüyorlar: Darülfünun rektörü,

müderrislerin başı diyor ki, “Darülfünun o kadar laçkaydı ki, herkes üniversiteyi üçüncü, dördüncü işi bilirdi, herkes dışarıda işini yapar ve kimse emini dinlemezdi.” Bakın, aslında 100 yıl önceki sorun bugün de aynı duruyor. Ziya Gökalp, “Bir Osmanlı aydını 3 dil bilir” der, aklı başında bir aydın. Farsça bilir, Arapça bilir, Osmanlıca Türkçesi bilir, buna ilaveten Fransızca da bilir. Mehmet Akif’in Fransızcadan tercümeleri vardır. Atatürk hâkeza öyle, Fransızca bilir. Ziya Gökalp Fransızca öğrenmiştir o dönemde. Ki, kursa falan da gitmemişler, kendi kendilerine öğrenmişler. Öyle bir yapı. Bugün bir profesörümüz 3 dil bilir mi? Mümkün değil. Çok nadirdir. Emin olun, bizim şu anda o iki kişiden 20 tane olsa dünyayı sallar; biri İlber Ortaylı’dır, biri Canan Karatay’dır, ezber bozan iki kişi. Katılın, katılmayın, o ayrı. Ezber bozuyor, birtakım farklı şeyler söylüyor. İlber hocayı 35 yıldır takip ederim, tanırım da, hocayla bir hukukumuz vardır. Köln Üniversitesinde 5 dilde konferans verdi, bin kişi izledi. Soru soranların hepsine cevap verdi. Beş dilde soru soruldu aynı dilde cevabını verdi. Bu şekilde kaç aydınımız vardır acaba?

Osmanlı dönemindeki sorunlar bugün aynı şekilde devam ediyor. Tabii, 1933 yılı, İstanbul Üniversitesinin ilk üniversiteleşme hareketi. İstanbul Üniversitesi 1933 yılında bir kanunla kurulmuş. O günden bugüne, şu anda Türkiye'de 208 üniversite var; 75 tanesi özel üniversite, diğerleri devlet üniversitesi ve 8,5 milyon üniversite öğrenci var. Avrupa'da en fazla yüksek öğretimde okuyan öğrenci Türkiye'de. Yüksek öğretimde öğrenci sayısı bundan birkaç yıl önce Rusya bizden fazlaydı, şimdi öğrenci sayısı olarak Rusya’yı geçti!...

2022-2023 üniversitelerin eğitim ve öğretim açılışın programında Yükseköğretim Kurulu Başkanı (YÖK) Erol Özvar’ın akademik açılış konuşmasını dinledim. Son 20 yılı değerlendirmiş. Tabii, iktidarla ilgili değerlendirmeler yapmış, 20 yılda nereden nereye geldik diye. “20 yıl önce 1 milyon kişi üniversite sınavına müracaat ediyordu, şimdi 3 milyon oldu” diyor. Türkiye’nin nüfusu büyümüş, üniversiteye müracaat sayısı oldukça artmış ve beraberinde bir takım sorunlarla da katlanarak gelmiş. Üniversiteye giriş sisteme Türkiye’de büyük bir sorun olarak karşımızda. Meseleyi sınavsız halletmek mümkün değil mi?

Bakın, ben Alman sistemini inceledim. Almanya hâlletmiş, üniversiteye girişte merkezî bir sınav yapmıyor. Her üniversite kendi içinde hallediyor. Liseyi bitiren öğrenciler de mağdur edilmiyor. Diğerleri ise başka türlü değerlendirtiliyor. Sınav yok dediğim, merkezî bir sınav yok. Bir örnek vereyim. Yeğenim Almanya'da okudu, matematikte doktora yaptı. Gymnasium’u bitirdiğinde 3 ayrı üniversiteyi müracaat etti. Liseyi bitirenler yüksekokulda okuyorlar, diğerleri mesleğe yönlendiriliyor ki, lise yüzde 35 diğer meslek okulları ise Almanya’da yüzde 65’tir. Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Mahmut Özer’in üzerinde ciddi durmasıyla şimdi Türkiye’de kısmen meslek okullarına eğilim başladı. İnşallah, bu faydalı ve yararlı girişim devam eder. Meslek okullarına ilgi fazlalaşır. Alman sistemi bunu yapmış. Hatta Yusuf Bozkurt Özal’dan özel bir sohbet dinlemiştim. Merhum Özal dönemin Millî Eğitim Bakanı Avni Akyol’la Almanya'ya seyahat etmişler, Alman Bakana “Efendim, siz bu meslek okullar sistemini nereden aldınız?” diye sormuşlar. Banka’da “Biz âhilikten esinlendik” demiş. Rahmetli bizzat anlatmıştı parlamentoda. “Biz yerin dibine geçtik. Bunu bizden almışlar, bize satıyorlar” dedi. Tabii, o sistem geliştirerek, değişerek devam eden bir süreçtir. Değiştirmediğiniz, geliştirmediğiniz zaman bir işe yaramıyor.

21.Yüzyıl

21. yüzyılda, atıf yaptığımız yüzyılda gerçekten çok büyük değişiklikler oldu. İletişim teknolojisindeyiz. Bilgisayar oldu, biyoteknoloji, nanoteknoloji, endüstri 4.0, 5.0, yapay zekâ gibi birçok alanlar açıldı. Hatta bugün Avrupa'da, özellikle okullaşmanın yaygınlaştığı zamanda okullar ailenin yerine bir nevi kuma olarak geldiler. Yani devlet dedi ki, "Ben aileden alıyorum, ben yetiştireceğim, iyi bir vatandaş yapacağım." Hatta Roma'da da var bu, iyi bir vatandaş yapmak. Bizim 1739 sayılı Millî Eğitim Kanununda da var iyi bir vatandaş çıktısı. O iyi bir vatandaş çıktısından ziyade, 21. yüzyılda üniversitelerin vereceği en önemli şey bir müteşebbis ruh, ikincisi özgüven. Biz bu iki şeyi veremedik okullarımızda ve hâlâ veremiyoruz.

Peki, nereden geliyor bu özgüven? Özgüvenin bir alt basamağı öz bakımdır. Özellikle yer yer duruyorum bunun üzerinde. Öz bakım nedir derseniz, kadınların yaptığı makyaj değil. O da vardır; ama öz bakım, çocuk pedagojisinde, 1,5 yaşında çocuk tuvalet eğitimiyle sorumluluğu alır, ilerleyen yaşlarda adım adım giyinip soyunmasını, kaşık tutmasını, yiyip içmesini, hatta ayakkabı bağlamasını öğrenmesidir, öz bakım. Meselâ çocuk için ayakkabı bağlaması en zor iştir, 7 yaşlarında öğrenilir. Bunların hepsinin bir basamağı, hazır bulunuşluğu vardır. Çocuğa bunu yaptırmayınca, annesi kaşık taşıyor, "Evladım, ben yediririm" diyor, ayakkabısını bağlıyor. Ama yabancı çocuklara bakın -ben çok bakmışımdır- 5 yaşında çocuk küçük çantasını almış, sürükleyerek götürüyor. Sorumluluk verilmiş, öz bakımını kendisi yapıyor. Öz bakımın ileriki safhası özgüvendir. Öz bakımını yapmayan bireyde özgüven olmaz.

Rahmetli Doğan Cüceloğlu anlatmıştı. Bunlar Mümtaz Turhan'ın 3 öğrencisidir; birisi Erol Güngör, diğeri Yılmaz Özakpınar -Yılmaz hoca yaşıyor, bizim Konya'da dekanımızdı- bir de Doğan Cüceloğlu. Doğan Cüceloğlu, "Amerika'da doktoraya başladığımda, hocamın odasındayım, hocanın çocuğu geldi, 4-5 yaşlarında. Koltuğa çıkıyor, zıplıyor. Ben de hemen, aman, düştü düşecek. 'Doğan, sakın bunlarla uğraşma! Çocuk düşecek, kalkacak, öyle yetişecek, kendisi becerecek merdiven çıkmayı' demişti. Biz onu yapmıyoruz, annesine bağlanıyor çocuk, bağımlı hâle geliyor, evlenince karısına bağlanıyor veyahut da gidip cemaate bağlanıyor veyahut da gidip birine bağlanıyor. O bağlılık bir alışkanlık hâline geliyor. Kendi ayakları üzerinde durması lâzım, birey olması lazım. Almanlar bunu çok iyi başarıyorlar.

Meselâ bir Alman yetiştirme tarzında, 18 yaşına geldiğinde o evde kalıyorsa, çalışıyorsa, mutlâka ondan şey istiyor, kendi çocuğundan. O kadar örnekler var ki. Bunu 200 yıldan beri yapıyorlar, yeni de değil. "Gel bakalım. Bu evde kalıyorsun" deniliyor, hesaplanıyor elektrik, su vesaire, "bu kadar katkı" diyor. Bizde, adam hiç çalışmıyor, neredeyse ölünceye kadar babası bakıyor. Bizde babalıktan emekli olmak da yok, istifa etmek de yok. Almanlarda var; istifa da ediyorlar, emekli de oluyorlar, "Artık tamam" diyor, gelmesin diyor. Torunlarıyla bile ayda bir defa randevuyla görüşüyorlar. Tabii, bunlar iyi şeyler değil, bu ayrı bir şey; ama onlardan alacağımız bazı şeyler var. Bizim aile içindeki eğitimimiz de çok doğru değil.

Yükseköğretim Meselesi

Üniversitelerin ülkemizde evrensel anlamına uygun olarak yapılanması 1933 yılında açılan İstanbul Üniversitesi ile başlar. Sistemdeki ilk büyük yasal değişiklik ise 1981 yılında 2547 sayılı kanun ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ortaya çıkmıştır. Türkiye'de Yükseköğretim Kuruluna bağlı 129 devlet üniversitesi, 75 vakıf üniversitesi, 4 vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 208 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Avrupa'nın en fazla öğrencisi sayısını oluşturan bu kurumlarda 8 buçuk milyon öğrenci kayıtlıdır.

Günümüzde eğitim öğretim faaliyetlerini etkileyen iki küresel eğilimden söz edilebilir. Bunlardan ilki öğrenci odaklılıktır. Türkiye'de ve dünyada pek çok üniversitenin stratejik planlama çalışmalarının eğitim ve öğretimle ilgili kısımları öğrenci odaklı bir eğitimden bahsetmektedir. Öğrenciler öğrenme sürecinin her aşamasına aktif olarak katılmakta, bilgiye pasif dinleyici olarak değil, araştırma süreçlerine dahil olarak ulaşmaktadırlar. İkinci olarak yükseköğretimde uluslararasılaşma politikalarıdır. Üniversite ağları gibi sınır aşan oluşumlar yükseköğretim politikalarının yaygınlaşmasında ve küresel rekâbetin hızlanmasında önemli rol oynamaktadır. Yükseköğretim, küresel bilgi ekonomisinde toplumsal ve bireysel anlamda yer alabilmenin ve rekâbet edebilmenin ön koşulu hâline gelmekte, dolayısıyla ekonominin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir.

Liyakat ve Kariyer!

Aslî görevi akademik faaliyet yapmak olan akademik personelin genel sekreter, fakülte, enstitü, yüksekokul sekreteri gibi yönetim görevine ilişkin kadrolarda görevlendirilmeleri doğru bir uygulama değildir. Bu tür görevlendirilmeler hem ilgili akademisyenlerin akademik faaliyetlerinin aksamasına hem de idarî personelin liyakat ve kariyer sistemi içinde ilerlemelerine engel olmaktadır. Üniversite yönetimlerine tanınan yetkilerin sınırlarının çizilmemiş olmasından ve etkili bir denetimin yokluğundan kaynaklı, idarî personele yönelik mobbing niteliğindeki tutum, davranış, eylem ve işlemlerin tespiti ve önlenmesi için etkin bir mekanizma yokluğu çalışma barışını ve iş huzurunu bozmaktadır. Bu bakımdan rektörün görev ve yetkileri sınırlandırılmalıdır.

Üniversitelerimizdeki öğretim elemanı açığının en önemli sebeplerinden birisi, öğretim elemanlarının motive eksikliğidir. Motive eksikliğine sebep olan biri de üniversitelere liyakatten yoksun yöneticilerin (rektörün) atanmasıdır. Yeni kurulan üniversitelerde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı dünya ortalaması olan on beş sayısının dört-beş kat üstündedir.

Yeniden Yapılandırma

Türkiye'nin temel sorunlarına çözüm üretmede yavaş hareket etmesinin ardında yatan etkenlerden biri de sosyal bilimlerin Türkiye üniversite yapılanması içindeki yeriyle bağlantılıdır. Siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, işletme ve iktisat, İktisadî ve İdarî Bilimler

Fakülteleri içinde konumlandırılırken felsefe, sosyoloji, psikoloji, tarih, arkeoloji ve tercüman/mütercimlik, dil, edebiyat, lehçeler ve sosyal antropoloji Edebiyat Fakülteleri içinde yapılandırılmıştır. Türkiye'deki sosyal bilimcilerin kendi aralarında disiplinler arası ve/veya disiplinler üstü iletişim kurmalarına destek olmaktan çok uzak olduğu açıktır. YÖK'ün son yapılandırmasına göre lisansüstü seviyedeki Sosyal Bilimler Enstitülerinin bir araya getirilerek birbirinden kopuk oluşu önlenmiştir. YÖK'ün bir takım düzenleme, ıslah ve yenileştirme çalışmaları takdire şayandır. Ancak yeterli değildir. Öğretmen yetiştiren sosyal bilimci hocalardan Türkiye'nin sorunlarına çözüm önerileri üreten başarılı araştırmalar beklemek bugün için pek gerçekçi görünmemektedir. Eğitim fakülteleri (özellikle de eğitim bilimleri bölümü) yeniden, doğru ve düzgün bir şekilde yapılandırılmalı, ideolojik ve de nepotizm tipi bir takım yapılanmaların önüne geçilmelidir.

Üniversite eğitimi ve bu eğitim sürecinde geçen zaman gençler için çok önemlidir. Genç, bu dönemde kimliğini kazanma, kişiliğine kalıcı biçim verme ve onları özümseme süreci yaşamaktadır. Üniversitelerimiz çatışmaların olduğu yer değil, bilimin, fikrin, özgür düşüncenin ve üretimin yeri olmalıdır. Üniversite meselesini halledememiş bir Türkiye'nin gelişmesi, kalkınması, ileriye gitmesi, teknoloji üretmesi ve dünyanın efendileri arasına girmesi mümkün değildir. Dünyada gelişmiş ülkelerin hiçbirinde geri kalmış üniversite yoktur. Üniversite, gelişmişlikle paralel gider. Bugün dünyanın en başarılı 100 üniversitesinin, süper güç diye tanımlanan ülkelerden çıktığını görürsünüz. Bunların 50'ye yakını ABD'de, 8-10 tanesi İngiltere ve onları Almanya, Japonya ve diğerleri izler. Türkiye'nin ekonomi, işsizlik ya da terör meselesinden daha önemli meselesi bilim ve üniversite meselesidir. Türkiye'nin ileri teknoloji üretmesi ve millî gelirini yükseltmesi, daha eğitimli ve refah düzeyi yüksek bir toplum olabilmesi için üniversite, yani yükseköğretim meselesini halletmesi gerekir vesselam...

Mehmet Şadi Polat: Fazla korumacı bir aileyiz.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Evet maalesef fazla korumacı aile yapımız var. Aynı anne kızına öğüt verirken, "Aman, ipin ucunu kocana verme" diyor, oğluna da "Aman, fırsat verme" diyor. Aynı anne. "Git, geçin artık ölünceye kadar" demiyor. Katolik evliliği gibi bir nevi!

Yükseköğretim Kurulu

Yükseköğretim Kurulu dediğimiz kurul, üniversitelerin hepsini ihata eden bir kurul, 1981 yılında 2547 sayılı Yasayla kurulmuş bir kurul. Bu Yükseköğretim Kurulu kurulurken, Türkiye'de 19 üniversite vardı. Bugün 208 üniversite var. Şu anda bu Kurulda çalışan, denetimde, YÖK üyesi olan, diğer birtakım çalışan akademisyen itibarıyla belki 50 kişi vardır. Üniversitelerimizin devasa binaları var. Koskoca 208 kurumu idare eden kurumun düzgün bir binası yok! YÖK üyelerinin odasına giriyorsunuz, küçücük bir oda. Rektörün odasına giriyorsunuz, 200 metrekare içinde oturan rektörler gördüm Anadolu'da. Abartmıyorum. 200 metrekare. Bu nasıl saltanat, nasıl iş bu? Rektörlerin çok fazla yetkileri

var. Prof. Dr. Niyazi Eruslu hocam bazı şeylere katılmayabilir. Rektörlük yaptı 2 dönem, 8 yıl. Ben kendimden örnekle bunu çok kısa arz edeyim. Bendeniz tüm kriterleri sağladığım hâlde beş yıl profesörlüğümü alamadım. Metin Bey biraz önce söyledi. Benim ne yapmam lazım hakkımı aramam için; dilekçe vermem lazım. Dekana dilekçe veriyorum, bölüme dilekçe veriyorum, hiç kimse… "Sıra gelmedi" vesaire diyor, kriterler tuttuğu hâlde; ama kasıtlı rektör kadromu vermedi. Ben tutuyorum, YÖK Başkanına söylüyorum bunu, "Bizim yetkimiz yok, üniversiteler bunu verebilir" diyor. Hatta telefonla da arıyor. Yekta Saraç gerçekten aradı, sağ olsun. "Efendim, tamam, vereceğiz" falan diyor, vermiyor adam. Yetkisi var. Bir bakan aradı, ona da dedi. Ben hakkım olmayan bir şey istemiyorum. "Üniversitenin kriterleri tuttuğu hâlde benim niye hakkım, hukukum çiğneniyor?" diyorum, rektör yine bir inat uğrana kadromu vermedi. Sebep rektörlük seçimlerinde ona oy vermediğim için beni dört yıl cezalandırdı. Yasal olarak mahkemeye veriyorum, mahkemeler uzun sürüyor. Verdim de mahkemeye ve hâlâ tazminat davası açtım devam ediyor. Ben Milli Eğitim'de de çalıştım. En kurumsallaşmış Milli Eğitim'dir gerçekten. Bir öğretmenle bir müdür ihtilafa düşse, o öğretmen gidip ilçeye söyler; ilçe olmadı, ile söyler; il olmadı, Bakanlığa söyler, orada hemen çözülebilir; ama üniversitelerde, bir rektör istemediği bir adamı bir yere de sürebiliyor. Diyelim ki Bolu'da rektör, Gerede'ye sürüyor adamı.

Rektörlerin çok fazla yetkileri var. Doğramacı da bunun üzerinde çok durmuş, fakat onun anlayışı şu: "Özerklik olsun; gerek mâlî özerklik, gerek idarî özerklik." Çok önemli tabii. Fakat liyakatli olmayan insanları atadığınızda, bu adam nefsini tatmin için veyahut da geçmişte olan birtakım düşmanlıklarını ortaya atmak için hak hukuk tanımıyor. Bunun dinsizi, dindarı, şunu bunu yok, insanla ilgili bir şey bu. "O benden, o şundan" diye bir şey yok. Burada bugün en fazla yapılan bu alandır; adâlet. Hâlbuki adâlet, devletin dinidir; fakat kurumlar arasında çok adâletsiz işler yapılıyor, ama bunlar çözülmüyor.

Ben uzun yıllar gazetecilik yapmış bir adamım. 5 yılda haklı olarak kadromu almak için devlet yetkililerinin bir çoğuna bu mağduriyeti anlattım. Ancak çözemediler. Beş yıl boşu boşuna mağdur oldum. En sonunda YÖK başkanı Prof. Dr. Erol Özvar, "Mağduriyet çeken insanların behemehâl kadrolarını alsın " diye bir tamim yayınladı da, onun üzerine kadromu alabildim. Bu kaybettiğimiz zamana yazık değil mi? Bu kul hakkına tecavüz etmek değil mi? oradan kadromuzu alabildik. Ortada bir şey de yok.

Yök Yok Olmaz!

Dr. Metin Eriş: YÖK olmamalı mı, olmalı mı sizce?

Prof. Dr. Süleyman Doğan: YÖK gibi bir kurum elbette olmalı. YÖK olmaz da YEK olur, ismi şu olur, bu olur. Dünyada hepsinde var bu. YÖK'ün ilk başkanı Prof. Dr. İhsan Doğramacı, sistem üzerine ciddi kafa yormuş ve sorunların hepsini yazmış gerçekten, o kurumlar yapılırken. Tüm dünyada örnekleri var. Böyle bir kurum var. Sıkıntılar neler? Meselâ sağlıksız büyümenin getirdiği sorunlar var. 2006-2007-2008 yıllarında çok miktarda üniversiteler açıldı, her ile bir üniversite. Tabii, siyasî iktidarın özellikle istihdam alanını

ve oya matuf işler de var bunun içinde. Bunlarla üniversiteleri gezip dolaştım, bu üniversitelerde görev yapan rektörlerle de söyleşi de yaptım. Bu alanda epey çalışma yaptım. 100 üniversitede konferans verdim. 120 rektör ile söyleşi yaptım. Bu söyleşileri ulusal Türkiye ve Yenibirlik gazetelerinde neşrettim. Rektörlerle ilgili iki kitap, beş makale yazdım. Bir de müstakil olarak rektörler hakkında yüksek lisans tezi yönettim. Her ile yapılan üniversiteleri Üç "i" ile izah ediyorum. Bunlar ihale, inşaat, istihdam. Siz bir anda her ile lise açar gibi okul açarsanız ne olur? Bunun altyapısı, binası dahi yoktur. Ardahan Üniversitesi Rektörü Ramazan Korkmaz "Elazığ'dan gittim, bir Hacı Murat makam arabası verdiler. Bir çantam var, bir ben varım. 1,5 yıl öyle dolaştım. Vilayette kodamanlar toplanmışlar, herkese imza attırmışlar, tam su basacak bir yer ayarlamışlar" diyor.

Dahası 5-6 kişi imza atıyor üniversite yeri için. "Ben oralıyım, orayı ne zaman su bastığını biliyorum. Devleti kandıracaklar. Valiye bile imza attırmışlar. Müteahhitler bana geldiler ben imza atmadım. Kodamanlar 'Kardeşim, sen ne yapıyorsun? Bak, sana da şu kadar yer bağışlayalım' dediler" diyor. Rüşvet de teklif ediyorlar. "Arkadaşlar, ben buralıyım. Tamam, vali buralı olmayabilir, sizin de menfaatiniz var. Fakat devletin şurada arazisi var; burası niye olmuyor dedim" diyor. Kimseye menfaat olmayacak o zaman. "Ardahan'da yapılan bütün devlet binaları çürük" diyor. Hepsi yenilenmiş zaten, mevcut binalar. "Ben gidip 1,5 sene mücadele ediyorum, o yerlerin gidip resimlerini çekiyorum. Bilgisayarıma kaydetmişim; aşkım 1, aşkım 2, aşkım 3. Bir gün hanımı getirdim, hanım bilgisayarı açmış, bir bakmış, aşkım" diyor. Bakmış, çiçek böcek, yer, boş arazi. "Bu aşk nerede?" demiş, "Ben gece gündüz oraların fotoğrafını çektim. Allah'a yalvarıyorum, Yâ Rabbi, burası olsun diyorum" demiş. Gerçekten de olmuş hocanın dediği yer, gidip gördüm. Devlet arazisi olan meraya üniversite yapılmış. Binalar yapıldığı zaman su basacak yere yapılmamış. Devletten arazi için de herhangi bir bedel de çıkmamış. Ne güzel.

Prof. Dr. Niyazi Eruslu: Ama benim sayemde oldu. Oraya vali tayin ettirdik o vali sahip çıktı. Yoksa gitmişti.

Eğitimde Fırsat Eşitliği Şart

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Bu en önemli problemlerden biri, sağlıksız büyümenin getirdiği, giriş sınavlarıyla ilgili yeni sorunlardır. Bu giriş sınavları kesinlikle kaldırılmalı. Eğitimde fırsat eşitliği ve imkân eşitliği olmalı. Şırnak'ta liseden mezun olan bir çocukla Galatasaray Lisesinden mezun olan bir çocuğu aynı sınava sokuyorsunuz. Bu adâlet mi, böyle bir adâlet olabilir mi? Haksızlıktır bu. Nasıl bir eşitlik bu?

Bakın, size bir şey anlatayım. Bir yüksek lisans yaptırdık çevreyle ilgili, Yıldız Teknik Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mustafa Talha Gönüllü hocayla beraber. Ben ikinci danışmandım. Yaptırdığım şey çok basit. Esenler, Fatih ve Beşiktaş, 3 ayrı yerde, ilkokul öğrencileri çöp kutusundaki geri dönüşüm logosu var ya, bunu ne kadar tanıyorlar? 10 yıl önce yaptırdığımız tez bu. Geri dönüm kutusu logosunu yüzde 30'u Esenler'deki çocuklar biliyorlar, yüzde 60'ı Fatih'teki biliyor, yüzde 90'ı

Beşiktaş'taki biliyor. Çıkan sonuçtaki seviyeye bakın. İstanbul içindeki seviye. Şırnak, Hakkâri, Ardahan ve diğer şehirleri düşünün? Böyle bir şey olur mu? Bu nasıl âdil bir sınav? Zengin çocuğunu bir sürü özel kurslara gönderecek, şunu yapacak, bunu yapacak, aynı sınava girecek, fakirin, çobanın çocuğu da aynı sınava girecek. Bu haksızlık.

Bakın, Almanya örneğini vereyim. Almanya'da, bırakın Hakkari'yi bugün şu Beşiktaş'taki okullarda bile veliler okula öğrenci gönderirken, 1. sınıfa, öğretmen ararlar. Almanya'da böyle bir sorun yok, kimse öğretmen aramıyor, her tarafta aynı eğitim seviyesi, adam eşitlemiş. Biz niye bunu hâlâ başaramadık?

Demek istediğim, bizde fırsat eşitliği yok, imkân eşitliği yok. 21. yüzyıldayız. Böyle bir durumda biz nasıl olup da bu eğitim alanında ilerleyeceğiz? Daha bunu çözemedik. Hatta bu seneki Şûranın bir maddesi de eğitimde fırsat, imkân eşitliğiydi. Ki, ilk Şûra da bu temalı, 100 yıl önceki Şûra da bu temalı. Aynı sorunlar devam ediyor.

Bir başka şey, yükseköğretimde öğrencinin iş dünyasına hazırlanması, demokratik toplumda aktif birey olarak hayata hazırlamak, küreselleşme ve kişisel gelişme öğrenci kazanırken bize bunu başaramıyor. Biz toplum olarak eğitimde hep geçmişle övünüyoruz! Fakat Batılıların bizden farkı, adamlar yarına hazırlıyorlar. Biz düşünmeden yapıyoruz, onlar düşünüp ondan sonra işlerini yapıyorlar. Biz önce yapıyoruz ve sonra planlıyoruz; onlar planladıktan sonra yapıyorlar. Batı'yla bizim aramızdaki en bariz farklar bunlar. Söyleyeceğimiz şeyler çok, ama toparlayayım mı?

Dr. Metin Eriş: Toparlamakta fayda var hocam.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Peki efendim, toparlıyorum. Üniversitelerin kadro, unvan meselelerinde öyle şeyler var ki, akademisyen idarî bir birime atanıyor, diyelim genel sekreter yapılıyor. Hâlbuki o idarî kısım. Onların da unvanları genel sekreterliğe kadar gitmesi lazımken, sen getiriyorsun, akademisyeni benim adamım diye atıyorsun. Bu hiç olacak şey değil.

Biz geçen sene bir çalıştay yaptık; Geçmişten Geleceği Yükseköğretim Sempozyumu. Şuurlu Öğretmenler Derneği (ÖGEDER) yaptı bu çalıştayı. Eski YÖK Başkanı Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan da katıldı, ben de katıldım, orada tebliğ de sundum. Orada sonuç bildirgesinden birkaç şeye değinmek istiyorum. Bir kere, "Türkiye'nin geleceği için stratejik bir öneme sahip olan özerk ve bağımsız üniversite sorunu bütün yönleriyle etraflıca tartışmaya açılmalıdır" deniliyor. İkincisi, üniversiteler toplumun en gözde kurumları olarak liyakatli ve yetkinliği en çok öne çıkaran kurumlara dönüştürülmeli. Benim burada önerim -ben bu noktaya geldim- üniversitelere rektörler dışarıdan ve unvanı olmayanlardan atanmalı. İş adamı olur, vali olur, başarılı bir bürokrat olur; yani tamamen Batı'daki bu İngiliz yapısı gibi bir sistem. Çünkü bu günkü sistem de tutmadı. Cumhurbaşkanının atamasıyla tamamen siyasi alana kaydı. Atanan rektör elbette bir temsil makâmıdır. Ancak üniversiteler mümkün mertebe politik eylem ve söylemlerden uzak tutulmalıdır. Üniversiteler politikacılara da yol

ve yön vermelidir. Üçüncüsü, rektörlere tanınan haklar ve yetkilerin sınırlandırılması ve belirlenmesi; dördüncüsü, üniversite açılmasına sınırlama getirilmesi, var olan bazı üniversitelerin birleştirilmesi; öğretim elemanlarının seçiminin evrensel, objektif ölçütlere göre yapılması. Meselâ bir ilana çıkılıyor, dışarıya âdeta kapatıyorsun ilanı. O adamın tezine varıncaya kadar atıf yapıp, kapatıp dışarıdaki adam bu ilana müracaat edemiyor. Çok büyük haksızlık bu.

Beşincisi, öğretim üyelerinin yabancı dil etkinliğini artırıcı önlemler alınmalı. Bu hâlâ sorun. 100 yıllık sorun aynı şekilde devam ediyor ve çözüm bulunmuş değil. Vakıf üniversitelerinin kâr amaçlı ticarî işletmeler gibi yapılanmaları vakıf odağına aykırı bir durum olup akademik kaygıların ön plana alındığı bir öğretim üyesi sistemi geliştirilmeli. Bir de devlet üniversitesinin içini de boşalttılar bu şekilde. Maalesef bugün İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde adam kalmadı. Yeni hukuk fakülteleri açıp daha fazla paralar vererek transfer ediliyor, orada hoca kalmıyor. Üniversitelerde Ar-Ge çalışması yürütülmesi için kaynak sorunu. Üniversitelerde teknoparklar icat edildi. İTÜ'de var, Yıldız'da var. Bu teknoparklar ülkenin üretimine katkı sağlaması için yeni icat yapılması gereken yerler olmalıdır. Teknoparklar etkin bir şekilde kullanılmalıdır, sadece üniversiteye kira geliri getiren yerler olmaktan çıkartılmalıdır. Teknoparklar gerek öğrenciler ve gerekse akademisyenler için birer uygulama merkezleri hâline getirilmelidir.

Mehmet Şadi Polat: Öğrenci orada bir tür staj görecek, öğrenci çalışacak.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Tamam, staj gören de var. 100 tane hoca danışmanlık var. Yani etkin bir şekilde kullanılmıyor maalesef, onu demek istiyorum. Etkinliği yok. Kira gelirleriyle birtakım insanlar döner sermayeden faydalanıyorlar. Bunlarda olsun ancak buralar ülke ekonomisine gelir sağlar. Buralarda icatlar yapılsın, yeni teknolojiler geliştirilsin.

Akademisyenlerin eleştirel düşünce ve düşünce özgürlüklerini koruyucu önlemler alınmalı. Şimdi bir akademisyen bir televizyon kanalına, bir radyoya çıktığında haber verecek yöneticiye, o izin verirse çıkacak. Böyle sakat bir şey olur mu? Bir hocanın kendi alanıyla ilgili bir konuda konuşmasında izin almak diye bir şey olur mu? O kendi adına konuşuyor. Ben kaç tane soruşturma geçirdim bu durumdan. Hatta şunu diyordum başlangıçta: "Ben kendi fikrimi açıklıyorum." Hatta "Üniversitenin logosunu yazmayın" dediğim hâlde soruşturma açıyor, "Sen benden izinsiz gittin, orada konuşma yaptın" diyor. Böyle bir şey olur mu? Bu dönemde çıktı o yasa, yasayı çıkarttılar. Hocalar bir şey konuşacağı zaman her şeyi zapturapt altına almak çok yanlış bir şey.

Üniversitelerin eğitim programı, istihdam odaklı alanları, araştırma üniversitesi gibi tematik alanlara ayrılmalıdır. Tabii, birtakım üniversitelerde tematik olanlara geçildi bir nevi. Ama bunlar bir nevi kağıt üzerinde geçirildi. Ancak uygulamada bir çok sıkıntılar devam ediyor. Doğu ve Güneydoğu'da, başka yerlerde üniversiteler birleştirildi, "Sen ziraat alanında öne çık, sen hayvancılık alanında öne çık" denildi, fakat kâğıt üzerinden öteye geçmedi bunlar.

Yükseköğretim Çalıştayı

Dr. Metin Eriş: Ürün tercihlerinin doğru yapılmış olması lazım, değil mi sevgili hocam.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Tabii, tabii. Onun için diyorum, Türkiye'de üniversite meselesi çözülmeden çoğu mesele çözülemez. Kalkınma üniversitelerden başlamalıdır. Üniversite istihdam alanı değildir hocalar için, ama Anadolu'da istihdam alanlarına dönüştü. Üniversite açılıyor, bin tane adam istihdam ediliyor. Gümüşhane'nin nüfusu 30 bindi, 15 bin öğrencisi vardı. Ne kadar komik bir şey. Gümüşhane'de 15 bin öğrenci. Ev kirası 100 liradan 1.200 liraya çıkmış. Fırsatçılığa bakın, bundan neredeyse on yıl öncesine söylüyorum. Yani 2014 yılında olanları söylüyorum.

Bendenizin de imzasının olduğu 25.09.2021'deki Yükseköğretim çalıştayının sonuç bildirgesinin son maddesini şöyle tamamladık: Yükseköğretimde etiğe aykırı her türlü eylem ve davranış, intihal, kadro kayırmacılığı azaltılmalı, bütüncül bir strateji geliştirilmelidir. Yapılan lisansüstü tezleri de ayrı bir problem. Tezlere bakıyorsunuz, hepsi birbirinin aynısı. Copy paste, copy paste, copy paste. Bu tezlerden bir üretim çıkmalı, bir paradigma çıkmalı, bir teori çıkmalı; ama maalesef yok. Türk yükseköğretiminin en temel iki sorununun akademik özgürlük ve iyi yönetime dair tartışmalar etrafında toplandığı görülmektedir. Entelektüel ve akademik ortamın iyileştirilmesi için özgün bir bakış açısı geliştirilmelidir. Teşekkür ederim.

Dr. Metin Eriş: Sevgili hocam; sanıyorum, öncelikle özgüvenli ve müteşebbis ruhlu insanlar yetiştirmeliyiz. Tespiti böyle koyduk. Bunu yetiştirebilmiş olmak bakımından üniversitelerin ciddi mânâda kendi seleksiyonları, kendi bölümleri içerisinde doğru tayinler yapılarak, akademik kariyeri serbest bırakarak, akademik kariyerin yükselmesinde lisans ve diğer ilmî verilerin çoğaltılmasını sağlayarak birtakım hedefler koymamız lazım. Bunun için de zannediyorum bir altyapı oluşturulması gerekli. Almanlardan çok örnek verdiğiniz için söylüyorum. Bir kere, ilk seçimleri gençlerimiz kendi meslekleri dalında yapacaklardır. 8,5 milyon insan dediniz, değil mi? Zannediyorum, Cumhurbaşkanımızla Bayan Merkel'in konuşması buna yapılacak en güzel atıflardan biridir! Almanya'da 8,5 milyon üniversiteli yok.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Yok, yok. 400 üniversite olmasına rağmen.

Dr. Metin Eriş: Oğuz Bey, buyurun.

Oğuz Çetinoğlu: Teşekkür ederim, Sayın Başkan. Hocamıza da teşekkür ediyorum. Rahmetli Nurettin Topçu, "Eğitim sistemimizin iki noktası var; birincisi eğitim, ikincisi sistem" diyordu. Bunlar yetmiyor tabii. Eğitimi de, sistemi de kurabiliriz; ancak, temelin çok iyi olması lazım. Milletlerarası Üniversiteler Kuruluşu bütün dünyada üniversiteleri bir sıralamaya tâbi tutuyor, ilk 500'ün içerisinde bir tek Türk üniversitesi yok. Neden yok? Hocalarımızı muaheze etmeye hakkımız yok. Daha alt seviyeden gelenler boş geliyorlar,

çürük geliyorlar. Nasıl çürük bir temelin üzerine sağlam bir bina kurulamazsa, ilk ve ortaöğretimde en azından Türkçeyi iyi bir şekilde öğrenememiş bir öğrenciye üniversite hocası allâmeyi cihan olsa bir şey veremez, şuur veremez. Niye şuur verilemiyor öğrencilere? Şuur mu önemli, bilgi mi önemli; elbette şuur önemli. Neden? Çünkü şuurlu insan kendisine lazım olacak bilgiyi ne yapar eder, bulur; ama bilgili bir insan eğer şuursuzsa, o bilgiyi kötü yollarda kullanabilir. İlk ve ortaöğretimde disiplin yok, şuur yok, vatan sevgisi yok, millet aşkı yok. Siz ne yapacaksınız hocam, nasıl yetiştireceksiniz bu öğrencileri veyahut nasıl yetiştiriyorsunuz? Siz belli bir ideal vermek istediğiniz zaman zannediyorum kısıtlıyorlardır sizi. Bu problemlerinizden de bahsederseniz, inşallah bir yerlere gider de bunların çözümü bulunur. Teşekkür ediyorum.

Dr. Metin Eriş: Başka sual varsa onları da alalım.

Mehmet Cemal Çiftçigüzeli: Bu anlattıklarınızın hepsi önemli, ama ben şöyle bir kanaat içindeyim: Bu sorunların hepsi bir kurgu. Yani sadâkat gösteren bir nesil yetiştirilmesi için, bu anlattığınız sorunların hepsinin siyasî irade tarafından uygulanmaya konulmuş bir plan, bir program. Buna katılırsanız, bununla nasıl mücadele edilmesi gerekir, doğrusunu nasıl yapması gerekir?

İkinci sualim de şu: Neden üniversite hocaları televizyona çıkmak şartıyla her şeye rağmen kendi dallarında da hiçbir konuda açıklama yapamıyorlar. Üniversite hocalarının, akademisyenlerin konferansı, yazıydı vesaire görüşlerini, özellikle memleket sorunları hakkındaki görüşlerini açıklamamasının sebebi nedir?

Fatih Kılınçaslan: Amerikan üniversiteleriyle ilgili bir açıklama yapacaktınız sanıyorum. Ben mi kaçırdım? Amerikan üniversitelerinin yapısı başarı anlamında nerede bariz olarak ortaya çıkıyor?

Dr. Metin Eriş: Başka sual var mı? Yoksa, hocamıza son sözü verelim. Buyurun, hocam.

Bilgi Üretimi Dönüştürülmeli

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Sondan başlayayım, Fatih Bey'in sorusundan. Amerikan sisteminde çok özerk bir yapı kurulmuş. Meselâ bir hoca 9 ay maaş alıyor, 3 ay maaş vermiyorlar. "Git, proje al, projeyle geçin" diyor ve her yıl mukavelesini yeniliyor. Bizde meselâ doktor öğretim üyesi eski sistemde Yardımcı Doçentlerde 3 yıl uzatılır, Doçent ve Profesör de daimi kadrodur. Doçent, profesör olmuşsa artık atamanız zor. Birtakım şeyler olacak, öyle atayacaksınız. Ama orada öyle değil; ama üniversitede bir yıl çalıştırıyor, senden verim alırlarsa devam ettiriyorlar. Orada da pazarlık usulüyle, götürü usulü. Diyelim ki seninle yıllık anlaşıyor, 300 bin Dolara anlaşıyor yıllık, biriyle 200 bin Dolara anlaşıyor. Adam dosyasını alıyor, bakıyor, yayınlara bakıyor, "Bundan nasıl istifade ederim?" diyor. Bire on almak istiyor âdeta. Bir teknolojiye, bir üretime dönüştürürse, o adamı kabul ediyor. Amerika'yı da en fazla Amerika yapan gerçekten bu sistemdir. Tamamen üretime dönük,

yeniliğe dönük, gelişime dönük, değişime dönük ve hocaları da bu mânâda çok kullanıyorlar. Dünyanın neresinde bu nevi makâleler, bu nevi özellikler varsa onu teklif ediyorlar! Diyelim Boğaziçi'nden, İTÜ'den, ODTÜ'den, Yıldız'dan ilk öğrenciyi alıp götürüyor, "Gel, ben seni bedava götürüyorum, yüksek lisans yaptırıyorum, iş de veriyorum" diyor. Böyle çok öğrenci götürüyorlar, yani Beyin Göçü dediğimiz. Amerikan sistemi her taraftan götürüyor. Hatta şu var. Bunu Azerbaycanlı hocalar anlatmışlardı. Rusya dağıldığında, 90'lı yıllarda, Rusya'da çok bilim adamı vardı Moskova'da. O zaman rahmetli Özal ile iletişime geçilmiş! CIA, diğer kurumlar konuya vâkıf olmuşlar. Verimli hocalara Türkiye ne veriyor. Meselâ 1000 Dolar. "Biz 1000 Dolar verelim, yerinizde oturun" demişler. Azeri hocalar anlattı bunları. Amerika bu şekilde en iyilerini kendisinde topluyor, cazip hâle getiriyor. Bizdeki o yapı da değişmeli. Kriter dediğimiz üretime göre istihdam edilmelidir.

Ben Trakya Üniversitesi'nde de görev yaptım. Öyle hocalar var ki bunların bazıları fakültelerinde, başka fakültelerde uzun zamandır profesör olmuşlar meselâ 30 yıl olmuş profesör olalı, adam bürosuna gidiyor, gazetesini okuyor, çayını içiyor, öğlen çekip gidiyor, hiçbir katkısı yok. Böyle o kadar çok insan var ki. Bunları nasıl ayıklayacaksınız; belli temel kriterler getirerek. Başka türlü yapamazsınız, adama göre bir iş yapamazsınız. Oğuz ağabeyin dediği gibi, sistem çok kuvvetli.

Bir örnek vereyim. 2-3 sene önce haberlerde okudum, bizim TIR'cılar Avrupa'da kurallara uymada birinci oldular. Şaka değil. Aynı TIR'cı Kapıkule'ye girdiğinde trafik canavarı oluyor, en sol şeritten gidiyor. Niye; sistem yok, bağlayıcı bir şey yok. Öbür tarafta şirket diyor ki, "Kardeşim, hata yaparsan, en az ceza 200 Avrodan başlıyor. 200 Avroyu sen verirsin." O zaman sağdan tin tin tin gidiyor. Yazılı bizde de var, ama uygulanmıyor, denetlenmiyor. Her tarafta öyle, üniversiteler de öyle. Denetim yok, uygulama yok, kontrol yok. Bu gibi çok eksikler var.

Mehmet Bey'in sorusuna gelince, hukuk fakültesiyle ilgili kararlar alınıyor, eğitim fakülteleriyle ilgili kararlar alınıyor, ne Dekanlar, ne anlı şanlı hocalar çıkıp konuşmuyorlar, yazmıyorlar. Bizdeki yapı -üniversitelerde de öyle- askerî yapı gibi şekillenmiştir. Bakın, size örneklerini vereyim. 1992 yılında 24 üniversite bir anda açıldı. Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam dönemi en fazla üniversite açılmış dönemdir. Cumhuriyet tarihi boyunca. Kanunla 24 üniversite açılmış 1992 yılında. Balıkesir Üniversitesi, Kars'taki Üniversite. Başka nerelerde var; Manisa, Kırıkkale. 92'de açılmış üniversiteler. Yerlerine bakın, askerî sahalara yakın yerlere açılmışlardır. Kampusla kışla aynı şeyde düşünülmüş. Hatta bir Rektör anlatmıştı, Balıkesir'in Rektörü; 20 km dışarıda. Küçük bir şehir, Balıkesir merkez 300 bin nüfuslu bir yer. Şehre getir, şehirden istifa etsin insanlar. Gazi Üniversitesi yıllardır şehir içinde bir üniversite. Ne kadar güzel bir şey. Hemen öğrenci halkla kaynaşıyor. Bakın, ben 120 üniversitede konferans verdim, halktan hiç kimse yoktu!.. Nasıl kışlayla halk arasında bir bağlantı yoksa, üniversiteyle de halk arasında bir bağlantı yok. Amerika'da öyle değil; elini sallayarak giriyorsun, kimse denetlemiyor bile, üniversite bahçesini kendi evinize girer gibi giriyorsunuz. Türkiye'deki üniversitelerde böyle olmalı. Vatandaş girip görmeli, ne yapıldığını öğrenmelidir.

Mehmet Şadi Polat: Köy enstitülerini dağın tepelerine kurarlardı. Halktan uzak maksatlı idi.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Aynı düşünce, köy enstitülerinde de fikir aynı; yani uzak olsun, seçkin insanlar olsun, oradan kimse hesap sormasın, orada yapıp etsinler, kimseye bir şey olmasın! Eğitim kurumları özellikle halkla iç içe olmalıdır. Sorumlu bir aydın ne yapar; bir mesele olduğunda, kendisiyle ilgili bir meselede çıkar, konuşur. Televizyonlara bakıyorsunuz, her gün aynı insanlar konuşuyorlar. Bu siyasî iktidarın işine geliyor, kontrol etmesi kolaylaşıyor, aykırı düşünce ortadan kalkıyor. Yani tamamen âdemi merkeziyetçi bir yapı meydana geldi. Bu, ülkenin geleceği açısından son derece sakıncılı bir şey. Gelenekten gelen bir şey var, böyle bir âdet yok akademisyenler arasında, "Bana ne" diyor adam. Eğitim fakülteleri ne yapıyorlar; öğretmen yetiştiriyorlar, değil mi? Alman sisteminde bir eğitim fakültesine giden öğrenci 2. sınıftan itibaren staja gider okullara. Bizde sadece son sınıfta 3 haftalık göstermelik staja gider, o da öğretmen der ki, "Sen gelme, ben imzalayayım, bir-iki derse gir yalandan yanlıştan." Öğretmen sınıfa girdiğinde öğretmen olur. Teorik bilgiler yok ortada. Bunlar verilmeli. En büyük eksikliğimiz bunlar. Bu yapılmalı, ama yok. Adam eğitim fakültesinde, ders vermekten haberi yok. Bakın, dünyanın gelişmiş hiçbir ülkesinde öğretmenler yazılı sınavla alınmazlar. İlkokul öğretmeni kekeme. Kekeme öğretmen olur mu? Çocuk ağızdan işitir, söz ağza verilir, gözle dinlenir. Biraz önce Oğuz ağabey söyledi; Türkçeyi öğrenecek. Kekeme ise başka yerde istihdam edilsin. Niye anaokulunda istihdam ediliyor veya ilkokulda? Herkesin yeri var. Türkçeyi doğru düzgün konuşamayan Türkçe öğretmenleri var. Nasıl alındı bunlar? Matematikten habersiz öğretmen var. Sözlü sınav yapsak, bunda da istismar ediliyor. Bu da ayrı bir şey. Avrupa öyle yapmıyor. Meselâ Finlandiya örnek veriliyor, değil mi? Finlandiya'da öğretmenler doktorlardan fazla maaş alıyorlar, fakat eğitim fakültesinde ülke genelinde ilk yüzde. Bizde, üniversite sınavlarında yüzde 1'lik dilime bakın, tıp fakülteleri; yani 1000 kişide 600 kişi tıp fakülteleri tercih ediliyor, gerisi hukuk ve mühendislik… Öğretmenlik 50 bin ve 300 bin arasında tercih ediliyor. Peki, bu kişilerden nasıl mükemmel netice çıkacak, kem âlât ile kemâlât olur mu? Bunlar nasıl çocukları eğitecek? Finlandiya bunu yapmış; sürekli yenilik yapıyor. Bir de dışarıya eğitim konusunda parayla hizmet veriyor Finlandiya, Singapur gibi ülkeler. Oraya gidiyorlar, toplu hizmet içi eğitim görüyorlar, taktikler ve stratejiler görüyorlar. Bunu verecek yok mu bizde; var. Öğretmen akademileri niye açılmıyor? Öğretmen akademisi açılsın.

Mehmet Cemal Çiftçigüzeli: Hocalar, akademisyenler, bütün kamu görevlerinde hep profesör. TRT, Merkez Bankası, üniversite hocalarının hepsinde bürokrasiye karşı müthiş bir alâka var.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Eksik uygulama bunlar. Bütün üst bürakratların profesörlerden olması doğru değil. Bilimi kim gerçekleştirecek o zaman? Maalesef, bu unvanı alanların çoğunun gözleri yukarıda. Hâlbuki herkes kendi işini yapmalı, ona bir sınırlama getirilmeli. Çok doğru söylüyorsunuz. Ünvanın da bir kıymeti kalmadı. Eskiden profesör denildiğinde, bu kolay bir şey değildi.

Dr. Metin Eriş: Her şeyden önce, özgüven ve kendine güvenmek yanında, müteşebbis ruh. Eğer bunu teşvik ederseniz Almanya'yı geçeriz, aksi takdirde bir yere varamayız.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Kesinlikle, kesinlikle.

Dr. Metin Eriş: Size teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Süleyman Doğan: Ben teşekkür ederim, efendim.

Dr. Metin Eriş: Çok sağ olun, ağzınıza sağlık. İnşallah, bundan sonraki toplantımızın konusu da "Çin'in Dünya Politikaları" olacak. 15 gün sonra yine burada bekliyoruz sizleri.